

re by odporovalo podstate leninskej teórie socialistickej revolúcie. Komunistic-
ká strana Československa a ostatné revolučné robotnícke strany v ľudovode-
mokratických štátoch dokázali v rokoch 1944 a nasledujúcich zvoliť taký po-
stup a takú formu prístupu k socialistickej revolúcii, ktoré im pomohli sústre-
diť rozhodujúce ľudové prúdy národov spoločným smerom k progresívnemu
vývoju.

V štvrtej časti potom poukazuje na význam svetovej socialistickej sústavy
a na cesty jej ďalšieho rozvoja.

Socializmus sa ako sociálno-ekonomická formácia zrodila a vyrástol v dôsled-
ku pôsobenia objektívnych zákonov spoločenského vývoja. Preto idey socializ-
mu dnes nachádzajú praktické uplatnenie vo veľkej skupine krajín Európy,
Ázie, Latinskej Ameriky a Afriky.

Svojím obsahovým zameraním je a bude recenzovaná práca neustále poli-
ticky veľmi aktuálna, nakoľko ide o spracovanie takej problematiky, ktorá v zá-
kladných smeroch a to v tom najprogresívnejšom zmysle poznačila vývoj
ľudskej spoločnosti.

Práca je napísaná na vysokej odborno-politickej a teoretickej úrovni a vo
svojej komplexnosti znamená veľký materiállový, ale aj faktografický prínos
pre poznanie súvislostí a budovaniu socialistickej štátnosti a vytvoreniu svetov-
vej socialistickej sústavy. Publikácia je prínosom nielen pre politicko-teoretic-
ký front vo všeobecnosti, pre učiteľov dejepisu a široký front lektorov a propa-
gandistov, ale aj pre štátoprávnu historiografiu. Aby uvedené konštatovanie
nebolo chápané zúžene, možno zodpovedne konštatovať, že si zaslúži pozornosť
najširšej čitateľskej verejnosti. Dôležitosť analyzovanej a hodnotnej problema-
tiky ju na to predurčuje.

Florián Sivák

*Světová socialistická soustava v 50. letech, 1—3, Academia, Praha 1982,
571 stran*

Za sedm let po dvousvazkové práci *Formování světové socialistické sousta-
vy 1944—1949* (Praha 1975), (recenze v *Právněhistorických studiích* 21),
připravil autorský kolektiv opět pod vedením V. Melichara třídílnou práci,
která je zaměřena na popis vývoje socialistických zemí Evropy, Asie a Latinské
Ameriky v období 50. let. V naší literatuře nejde o práci ojedinělou (viz např.
S. Cambel a kol.: *Světová socialistická soustava*, Bratislava 1981), ale rozsah
i celková struktura ji staví na přední místo v této oblasti.

Úvodní část I. dílu je koncipována jako syntetizující popis vývoje meziná-
rodních vztahů v zkoumaném období. Autoři zde připomínají důsledky rozpadu
protihitlerovské koalice a posléze rozpoutání studené války na přelomu 40. a
50. let na vnitřní i mezinárodní poměry jednotlivých zemí. Pozornost je rovněž

věnována imperialistické politice kapitalistických států v Asii, kde v některých případech došlo až k rozpoutání války (Korea, Vietnam) a projevila se snaha po pevnějším připoutání jednotlivých zemí této oblasti pomocí různých bloků a paktů (např. SEATO). Součástí trendů této doby bylo rovněž upevňování NATO a postupná hospodářská integrace nejsilnějších evropských států.

Do protikladu k těmto akcím kladou autoři fakta o mírové politice SSSR a ostatních zemí socialistického společenství, které ovšem byly nuceny v roce 1955 vytvořit obrannou organizaci Varšavské smlouvy.

Počátek druhé poloviny 50. let označuje práce jako fázi nástupu mírových sil a rozvoje socialistické soustavy. Pozornost je věnována významu Deklarace komunistických a dělnických stran z roku 1957, růstu ekonomického potenciálu socialistických států a jejich politické prestiže. Imperialistický blok sice pokračoval v úsilí o získání hegemonie (např. Suezská krize v roce 1956), ale tyto pokusy byly zmařeny a dominovala snaha světové vlády po uzavření smlouvy o kontrole zbrojení. Třebaže taková dohoda nebyla ještě podepsána, podařilo se zmírnit napětí a zároveň zabránit snahám po rozložení socialistické soustavy.

V dalších kapitolách je postupně rozebrán vývoj všech evropských socialistických států, dále Číny, Mongolska, Korejské lidově demokratické republiky, Vietnamské demokratické republiky a Kuby.

Pokud jde o SSSR, označuje práce za určující pro jeho vývoj v první polovině 50. let úsilí o dokončení poválečné obnovy hospodářství a zároveň pokračování ve výstavbě socialismu, přerušené válkou. Uvedeny jsou zejména základní údaje o růstu hospodářství, naznačen proces hledání optimálního modelu jeho řízení a v oblasti vnitropolitické odstraňování deformací kultu osobnosti. Zdůrazněna je též snaha sovětské zahraniční politiky po odstranění důsledků studené války a upevnění přátelských vztahů s pokrokovými státy celého světa.

V období let 1956—1959 se kvalitativně změnily vnitřní i mezinárodní poměry, což vyžaduje nové, marxistické zhodnocení situace. Tento úkol byl řešen na XX. sjezdu strany v roce 1956. Práce líčí realizaci jeho usnesení v jednotlivých oblastech života sovětského státu a společnosti a v závěru se zvláště zabývá jeho mírovou zahraniční politikou.

Vývoj ostatních evropských socialistických zemí je sledován od přelomu 40. a 50. let, kdy po definitivním vyřešení mocenské otázky přistoupil lid k budování základů socialismu. Poukázáno je zde na úkoly, jež stanovily první dlouhodobé plány a konstatují se úspěchy dosažené při výstavbě socialistické ekonomiky jednotlivých států. Autoři přitom zvláště připomínají průběh industrializace a kolektivizace zemědělství a s tím související změny v sociální struktuře, politicko-mocenských vztazích, kultuře apod. Pozornost je přirozeně věnována též formám mezinárodní spolupráce.

Pro další vývoj všech těchto zemí měly zásadní význam závěry XX. sjezdu KSSS, které vytvořily předpoklady k nápravě vlastních chyb a omylů. Autoři se

totiž nijak nevyhýbají marxistické kritice nedostatků, k nimž v průběhu padesátých let v jednotlivých státech docházelo, a připomínají i východiska, která byla stranickými orgány přijímána k jejich nápravě. Konstatovány jsou konečně i úspěchy, dosažené v druhé polovině padesátých let v ekonomice jednotlivých zemí socialistického společenství.

Vedle obecných momentů vývoje jsou připomenuty i zvláštnosti jednotlivých zemí. Tak pokud jde o Československo, je připomenuto, že vedle pozitivních momentů přinesl závěr 50. let i omyly v hodnocení dosaženého stupně vývoje socialismu a nesprávný přístup k slovenské otázce, což byly i zárodky pozdější krize ve straně a společnosti. U Polska a Maďarska jsou objasněny příčiny kontrarevolučních událostí v roce 1956 a poukázáno je i na zvláštnosti vývoje NDR. Zde bylo totiž třeba volit specifické formy zapojování malovýrobců do socialistické ekonomiky, neobyčejně intenzívně se na jejich vnitřních poměrech odrážel růst mezinárodního napětí apod.

Ve vývoji Jugoslávie si autoři všímají zejména kořenů roztržky s ostatními socialistickými zeměmi a důsledků, jež tato skutečnost měla při vytváření systému politické i hospodářské samosprávy. Samozřejmě se rovněž hovoří o překonávání této situace a pozitivním dopadu nových poměrů na rozvoj jugoslávské ekonomiky.

Konečně, pokud jde o Albánii, jsou připomenuty kořeny její revizionistické orientace, která byla zahájena v podstatě po XX. sjezdu KSSS, jehož závěry Albánská strana odmítla. Prosazování neobjektivně stanoveného tempa výstavby socialismu mělo nakonec negativní dopad na hospodářskou i politickou sféru, ale vedení státu odmítlo kritiku ze strany ostatních socialistických zemí a hledalo východiska ve spojení s Čínou, což vedlo k oslabení vztahů jak k RVHP, tak i k Varšavské smlouvě.

Třetí díl práce obsahuje rozbor vývoje v mimoevropských státech. Jako první je zde zařazena Čínská lidová republika, kde jsou především vyličený úspěchy, jež byly dosaženy v počátcích budování socialismu. Zvláště je zde zdůrazněna pomoc, kterou ČLR poskytl Sovětský svaz. V pozitivním vývoji pokračovala Čína až do roku 1957, třebaže se již v této etapě začaly projevat snahy po umělém urychlování tempa socialistické výstavby, což přinášelo vážné potíže.

Tato politika byla nastolena zejména v roce 1958, kdy začala fáze různých kampaní (zejména tzv. Velkého skoku vpřed), jež nakonec přivedly hospodářství do velmi špatné situace. Zároveň se objevila i vážná ideologická roztržka mezi vedením komunistické strany Číny a ostatními marxistickými stranami, objevovaly se pokusy o dosažení hegemonie apod., přičemž tyto trendy plně ovládly čínskou politiku v dalších letech.

Vcelku stručně je vyličen vývoj Mongolska, kde hlavní pozornost je věnována ekonomickým aspektům socialistické výstavby, jejíž základní principy potvrdila ústava z roku 1960.

Prvá fáze vývoje Korejské lidově demokratické republiky byla poznamenána vlasteneckou válkou proti imperialistické agresi (1950—1953), po níž následovalo období obnovy, na níž se výrazně podílely socialistické státy. Popsán je mimo jiné proces industrializace a kolektivizace, jež byl realizován v rámci tříletého plánu a připomenuty jsou i základní problémy, jež určovaly mezinárodní postavení této země.

Rovněž ve Vietnamu probíhal až do roku 1954 národně osvobozenecský boj, ukončený na Ženevské konferenci, která však přinesla rozdělení země. Její severní část zahájila linii výstavby základů socialismu. Autoři zde přehledně nastiňují hlavní úspěchy, jež byly lidem Vietnamu dosaženy (důležitý byl zejména tříletý plán plněný v letech 1956—1958), potvrzené konečně ústavou Vietnamské demokratické republiky z roku 1959.

Jako poslední je zařazen revoluční vývoj Kuby, jenž vyvrcholil pádem Batistovy diktatury. Práce pak sleduje první revoluční opatření nové moci, zejména průběh pozemkové reformy, nacionalizaci průmyslu a budování nového státního aparátu. Pozornost je samozřejmě věnována i boji proti snahám USA likvidovat revoluční režim na Kubě a pomoci, kterou jejímu lidu poskytoval SSSR.

V závěrečné kapitole je sledován proces vzniku a rozvoje socialistické ekonomické integrace, především RVHP.

Práce je doplněna rozsáhlým statistickým materiálem, dokumentujícím hospodářský vývoj jednotlivých socialistických zemí i vzájemné vztahy mezi nimi.

Úkol, který si autorský kolektiv při zpracování této tematiky předsevzal, nebyl nijak snadný, protože v relativně velmi sevřené formě měly být zachyceny hlavní momenty vývoje čtrnácti států, které v 50. letech tvořily světovou socialistickou soustavu. Záměr, který byl autory sledován, se v zásadě podařil.

Všem zemím ovšem nebyla věnována stejná pozornost, to platí zvláště pro státy mimoevropské, kde je někdy popis velice stručný, což nepochybně spadá na vrub značným obtížím při obstarávání potřebných informací. Otázkou rovněž je, zda by neměla ještě být zpracována závěrečná pasáž, hodnotící souhrnně zákonitosti vývoje. Tyto okolnosti však nesnižují velmi dobrou úroveň práce a její přínos pro další rozvoj v oblasti bádání nejnovějších dějin. Mnohé z jejích pasáží jsou cenné i pro právní historii, které poskytují informace o základních politicko-mocenských a hospodářských trendech zkoumaných zemí a orientaci o nejdůležitějších státních a hospodářských orgánech.

Pavel Mates

Právní historie ve Vestníku drevnej istorii

Také v ročníku Vestníku drevnej istorii, který vyšel v roce 1982, se můžeme setkat s příspěvky podnětnými pro právní historiky. Ačkoli se jedná o sborník